Kulturutskottets betänkande 1986/87:3

om bidragen till folkrörelseorganisationerna

KrU
1986/87:3

Motion

I motion 1985/86:Kr341 av Evert Svensson (s) och Berndt Ekholm (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn och en samlad redovisning av anslagen till folkrörelserna under de olika huvudtitlarna i syfte att erhålla en samlad behandling inom regeringen.

Folkrörelsernas betydelse för och viktiga insatser i det svenska samhället framhålls i motionen. Det är därför angeläget att samhällets stöd till folkrörelserna är generöst och ges i former som inte är styrande för organisationernas verksamhet.

Flertalet av landets folkrörelser får också statligt stöd i en eller annan form. Motionärerna påpekar att bidragsformerna är uppdelade på minst sju huvudtitlar i statsbudgeten, vilket försvårar jämförelser beträffande bidragens storlek, utveckling och grundprinciper. De anför vidare följande:

Den i och för sig försvarbara grundtanken är att omfördelning och ålagda besparingar skall i nuvarande ekonomiskt trånga läge genomföras inom resp. huvudtitel. Detta innebär emellertid att organisationer vars bidrag ingår i huvudtitlar med stora besparingsmöjligheter kan slippa undan besparingar som i andra departement är oundvikliga.

Avvägningen av folkrörelseanslagens fördelning kan emellertid inte hänföras till budgetteknik, utan måste ses som ett uttryck för regeringens och riksdagens politiska prioriteringar. I det perspektivet blir de senaste årens utveckling av folkrörelseanslagen oroväckande. Den visar nämligen att organisationer med nära anknytning till statens egen verksamhet och folkrörelser utan markerad ideologisk profil gynnas, medan de ideella folkrörelserna och de ideologiskt mest profilerade organisationerna blir missgynnade.

Som ett exempel på en sådan snedfördelning nämns i motionen anslagen till idrottsorganisationerna å ena sidan och nykterhetsrörelsen och trossamfunden å andra sidan. Motionärerna erinrar om att riksdagen tidigare har understrukit vikten av att prövningen av medelsanvisningar sker efter samma principer för alla folkrörelser.

1 *Riksdagen 1986/87. 13 saml. Nr 3*

Utredning om ett ökat ansvar för folkrörelser, föreningar och kooperativ

I augusti 1986 tillkallade civilministern en utredare med uppgift att föreslå åtgärder för att undanröja hinder för att folkrörelser, föreningar och kooperativ skall kunna ta ett ökat ansvar för vissa verksamheter som i dag helt eller till större delen bedrivs i offentlig, framför allt kommunal, regi. Utredaren skall också redovisa erfarenheter av och praktiska exempel på ett ökat föreningsansvar.

I direktiven (dir. 1986:17) uttalas att utredaren skall se över statsbidragen till folkrörelserna i syfte att minska antalet bidragsformer samt föreslå förenklingar och åtgärder för en eventuell bättre samordning av bidragsgivningen. Syftet är således att för folkrörelserna skapa förutsättningar för en obyråkratisk och mer flexibel användning av de resurser man tillförs genom statsbidrag. Utredaren bör, sägs det, därvid beakta folkrörelsernas olika uppbyggnad och verksamhetsinriktning.

En utgångspunkt för utredningsarbetet är att människornas engagemang i folkrörelser och föreningsliv är ett grundläggande inslag i den svenska demokratin. Folkrörelserna och föreningslivet bör därför spela en större roll i förnyelsen av den svenska välfärdspolitiken.

I direktiven understryks att stat och kommun måste möta det behov som finns hos medborgarna att ta ett större eget ansvar genom att underlätta en frivillig samverkan när det gäller att lösa olika gemensamma uppgifter. I den samhällsekonomiska situation som vårt land befinner sig i finns det anledning att pröva alla möjligheter till en bättre hushållning med de samlade ekonomiska resurserna.

En mer utvecklad samverkan mellan den offentliga sektorn och folkrörelserna bör, sägs det, ske i ett långsiktigt perspektiv och med utgångspunkt i folkrörelsernas ställning som fria och självständiga organisationer. Enligt detta synsätt bör staten genom sin lagstiftning underlätta för folkrörelserna att utifrån sina egna utgångspunkter bidra till ökad delaktighet och breddad demokrati. Staten och kommunerna bör också inom ramen för det ekonomiska stödet till folkrörelserna ta hänsyn till att dessa har ett behov att bygga upp sin verksamhet långsiktigt.

Stat och kommun bör underlätta en utveckling i riktning mot ett ökat ansvar för folkrörelser, föreningar och kooperativ.

Utredaren bör undersöka om formella regler hindrar ett ökat föreningsansvar och kooperativa lösningar samt föreslå ändringar för att undanröja dessa hinder.

Vidare bör utredaren redovisa erfarenheter av och praktiska exempel på ett ökat föreningsansvar, däribland ett ansvarstagande i kooperativ form. Sådana exempel kan ofta hämtas från det arbete som i dag har inletts i vissa kommuner och landstingskommuner.

Utredaren bör redovisa förslag på hur reglerna om statsbidrag till kommuner och landstingskommuner kan underlätta föreningsaktivitet inom olika områden. Kommunal och föreningsdriven verksamhet bör i detta avseende ges likvärdiga ekonomiska förutsättningar.

Det anförs att statistiska centralbyrån skulle få i uppdrag att göra en

kartläggning av föreningslivets nuvarande engagemang i verksamheter som redovisats. Detsamma gäller redan fungerande kooperativa lösningar. Kartläggningen skall överlämnas till utredaren senast den 31 december 1986.

När det gäller det statliga stödet till folkrörelserna uppskattas detta till nära 2,5 miljarder kronor. Man brukar räkna med att det finns 60–70 olika bidragstyper.

Enligt direktiven skall utredaren arbeta fram förslag som syftar till att statens bidrag till folkrörelserna både förenklas och samordnas på ett effektivare sätt. Därvid bör utgångspunkten vara att minska antalet bidragsformer. Huvudsyftet med översynen bör vara att skapa förutsättningar för en obyråkratisk och mer flexibel användning av bidragen för folkrörelserna. Utredaren bör därvid beakta folkrörelsernas olika uppbyggnad och verksamhetsinriktning.

Det anförs att riksrevisionsverket skulle få i uppdrag att göra en kartläggning av stödet till folkrörelserna. Verket skulle också redovisa olika alternativ till både förenkling av reglerna och en effektivare samordning. Kartläggningen skall överlämnas till utredaren senast den 31 december 1986.

Utskottet

Frågor som rör folkrörelsernas verksamhet behandlas i flera departement. Detta förhållande kan enligt motion Kr341 (s) leda till att de statliga bidragen till de olika folkrörelserna kan komma att skilja sig åt så att vissa folkrörelser blir missgynnade. Syftet med motionen som väcktes under allmänna motionstiden år 1986 är att anslagen till folkrörelserna skall få en samlad behandling inom regeringskansliet.

Sedan motionen väckts har en utredare tillkallats med uppgift bl. a. att utarbeta förslag som syftar till att statens bidrag till folkrörelserna både förenklas och samordnas på ett effektivare sätt. Utskottet konstaterar därför att syftet med motionen är tillgodosett. En särskild framställning till regeringen från riksdagens sida behövs alltså inte.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1985/86:Kr341.

Stockholm den 21 oktober 1986

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Jan-Erik Wikström (fp), Karl Boo (c), Berit Oscarsson (s), Lars Ahlmark (m), Anders Nilsson (s), Sylvia Pettersson (s), Erkki Tammenoksa (s), Kerstin Göthberg (c), Alexander Chrisopoulos (vpk) och Lars Ahlström (m).

gotab Stockholm 1986 11556